

דבר העורכים

קוראים יקרים,

כהרגלנו, אנו עוסקים בתחום ספציפי. הפעם, התחום כללי וחברתי יותר, ומתוך רצון שלא לעסוק רק במישור הכללי-עקרוני של הנושא, הבאנו בפניכם מאמרים שברובם עוסקים בסוגיות מקומיות בתוככי התחום הרחב. אנו שמחים לציין, שמרבית המאמרים, שנמצאו ראויים לפרסום, נתרמו על ידי מרצי מכללת שערי-משפט, ובכללם דיקן המכללה.

מאמרו של דיקן המכללה, פרופ' אליאב שוחטמן: "מילה בהכשר בג"צ", עוסק בפלישת סכינו של בית המשפט העליון לטכס הדתי של ברית המילה. המחבר מבקר את פסיקת בג"צ בשתי עתירות בעניין ברית המילה.

מאמרו של ד"ר חיים שיין: "אהרן ברק – אבי המהפכה החוקתית חילונית", מציג את נשיא בית המשפט העליון כ"אסטרטג חברתי", שיש לו סדר יום, תוכנית פעולה וכוונה ליישום, תוך הפיכת בית המשפט לזרוע ביצועית במימוש חזונו. בבסיסה של האסטרטגיה, הפיכת מדינת ישראל למדינה ליברלית חילונית המקדשת את זכויות האדם ומעמידה אותן במרכז מדינת ישראל כמדינת כל אזרחיה. לדעת המחבר, לשם הגשמת האסטרטגיה פועל השופט ברק "לפרק" את מדינת ישראל מהמשמעות הנורמטיבית של יהדותה, לצמצם את יהדותה של המדינה ולתחום אותה במסגרת הסמלים והקישוטים.

פרופ' מיכאל קורין אלדי בוחן במאמרו: "חופש הדת בישראל – במה נשתנה ה"סטטוס קוו"?", את הפשרות שהושגו ב"סטטוס קוו" ביחסי דת ומדינה: פשרות בין חידושי הפסיקה הרדיקלית לבין תיקוני החקיקה ופשרות בין הגישה החילונית והתפיסה הדתית.

מערכת המשפט במדינת ישראל, כמו גם במדינות אחרות, נזקקת לא פעם להכריע בסוגיות שעל פניהן נראות כשייכות לעולם ה"קדושה". בתוך עולם בלתי סופי זה, עוסק ד"ר אביעד הכהן במאמרו: "מה נורא המקום הזה" – על מקומות קדושים: בין דת, משפט וקדושה".

המאמר מתמקד בסוגיה העקרונית של הגדרת 'מקום קדוש' מבחינה משפטית, ומנסה להציע קריטריונים שונים להגדרת מונח זה, תוך עמידה על יתרונותיהם וחסרונותיהם.

במקביל, בוחן המאמר את רציותו של העיסוק המשפטי בעיסוק בשאלות של "קדושה", הן מבחינה מוסדית והן מבחינה מהותית. המחבר מציע לנתק, במידת האפשר, את חבל הטבור של סוגיית המקומות הקדושים מעולם המשפט.

במאמר: "כשאת אומרת 'הפרדת דת ומדינה' למה את מתכוונת? הפרדת דת ומדינה" בהגותם של ישעיהו ליבוביץ ויוסף אגסי", עוסק ד"ר חמי בן-נון בגישות שונות של שני הוגי דעות התומכים בהפרדת הדת והמדינה, פרופ' ישעיהו ליבוביץ' ו"ל ויבדל"א פרופ' יוסף אגסי.

שני המאמרים האחרונים עוסקים במערכת המשפט והשיפוט.

המאמר: "על מעמדו הראוי של המשפט העברי", של ד"ר אברהם טננבוים, עוסק בהיעדר ההסכמה בחברה הישראלית בדבר מקומו ושילובו של המשפט העברי במערכת המשפט הישראלית. לטענת המחבר, בשל יתרונותיו המובנים ודרכי הפיתוח של המשפט העברי, מן הראוי

היה לראות במשפט העברי מקור מוצלח לפתרון רבות מהשאלות המשפטיות העומדות לפתחן של בתי המשפט בישראל.

החוברת נחתמת במאמרו של עו"ד יעקב שפירא: "משפט ושיפוט - מחלוקת חדשה גם ישנה: הפרדת הדת מהמדינה או הפרדת הדתיים מהמדינה - גבולות סמכות השיפוט בהלכה היהודית ובבתי הדין הרבניים". המאמר עוסק ביחסי דת ומדינה מנקודת ראותה של הדת היהודית, ונבחנת בו התייחסות ההלכה למערכת שיפוט אזרחית. במאמר מתוארת המחלוקת בעניין זה שבין הרבנים יצחק אייזיק הלוי הרצוג וחיים עוזר גרודז'ינסקי, ערב קום המדינה, בשאלת החוקה והמשפט אשר ינהגו במדינה היהודית העתידה.

והערה למחשבה: העיסוק בנושא "דת ומדינה" בא "שערי משפט" לאחר החוברת שעסקה בנושא דרכים חלופיות ליישוב סכסוכים.

ברור לכל ישראלי בר דעה, כי המחלוקות בתחום הדת והמדינה, לעולם לא יפתרו באבחת החרב השיפוטית, אלא באמצעים אחרים - שיח ופשרה. בעולם היהודי, במשך כל הדורות, שימשה הפשרה כפתרון ראשי ביישוב סכסוכים. במקורות, הפשרה הופיעה כמובילה לשלום, כמייצגת את הישר והטוב וככזו שמסלקת את המכשולים והמחלוקות שבין המתדיינים.

חברה המעוניינת להתקדם ולהשתפר, חייבת לקיים בתוכה וויכוחים ולשאול שאלות. אכן, המחלוקת לגיטימית רק אם מתקיימת היא "לשם שמיים", לשם חיפוש מענה אמיתי לשאלות שעולות על סדר יומה של החברה, ולמען פיתוחה של החברה שבתוכה מתקיימת המחלוקת. כל אלה לא יושגו אלא אם השיח והפשרה יהיו אמיתיים, כנים, למעשה ולא רק להלכה.

במילים אחרות: אנו מרבים לדבר על הצורך בשיח ועל חשיבות הפשרה. אנו מרבים בכינוס כנסים ובניסוח אמנות מאמנות שונות. אולם, השערים והמחלוקות יפתרו רק אם השיח והפשרה יתקיימו מתוך רצון כן ואמיתי לממשם. המילה "פשרה", בהקשר זה, אין משמעותה דיבור על פשרה, אלא עשיית פשרה, והבאת שלום בין אדם לחברו.

החוברת הבאה של "שערי משפט" תיוחד לנושא ה"תובענה הייצוגית".
מאמרים יתקבלו ברצון ויעברו שיפוט כמקובל.

עו"ד שלמה רבינוביץ

ד"ר יחיאל בהט